

Миронюк Роман Вікторович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ЗАВДАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ.

Прагнення української держави стати повноправним членом світової спільноти обумовлено зміщенням векторів діяльності правоохоронних органів в цілому і поліції, зокрема, з метою першочергового забезпечення ними національних конституційних норм та світових стандартів захисту прав і свобод людини в цілому та дітей зокрема.

Основною метою діяльності національної поліції України, визначеною Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року (далі – Закон про поліцію), є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1]. Основоположними принципами діяльності поліції серед інших визначено відкритість і прозорість, а також взаємодія з населенням на принципах партнерства, що в свою чергу закладає основи для повернення довіри до цього правоохоронного органу та його законної діяльності спрямованої в першу чергу на обслуговування громадян в правоохоронній сфері.

Слід зауважити, що з набуттям чинності нового Закону про поліцію зазнали змін повноваження поліції стосовно правоохоронного обслуговування майбутнього України - дітей. Визначення поняття «дитина» так само як і поняття «дорослий вік» змінюється в залежності від культурних особливостей кожної країни. Конвенція з прав дитини визначає дитину як людську істоту, що не досягла віку вісімнадцяти років [2]. Але пріоритет у цій сфері залишається за національними законодавствами. У Сімейному кодексі України вказано, що «правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття», і відповідно «неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років», «малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років» [3].

Згідно з міжнародним та українським законодавством дитина від народження має невід'ємні права, які йому гарантує держава: право на життя, право на свободу і особисту недоторканість, право на повагу до особистого і сімейного життя тощо. За традицією вважають, людина лишається дитиною до 13-16 років, але залежно від контексту використовують також й інші терміни, наприклад «неповнолітня особа», «фізична особа, що не досягла

чотирнадцяти років». В українській мові існує така градація назв дитини залежно від її віку: немовля, малюк, хлопча/дівча, підліток, юнак, парубок/дівчина.

Навіть поверхневий аналіз статті 23 Закону про поліцію дає можливість зробити висновок, що до основних повноважень поліції у сфері надання правоохоронних послуг дітям слід віднести:

1) здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень дітьми;

2) виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню дітьми кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю дитини, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

4) здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, вчинені дітьми та відносно дітей;

5) розшук дітей, які пропали безвісти;

6) вжиття всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги дітям, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також дітям, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

7) здійснення контролю за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

8) вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству щодо дітей.

В свою чергу Інструкцією з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України [4], прийнятої на виконання Закону про поліцію, на підрозділи ювенальної превенції покладено завдання щодо:

- здійснення профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

- ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;

- участі в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;

- вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;

- вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб;

- провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти.

На виконання завдань діяльності підрозділи ювенальної превенції наділені низкою повноважень, що визначені даною інструкцією. Аналіз нормативних положень щодо реалізації таких повноважень дає можливість виділити повноваження щодо застосування превентивних (попереджувальних) заходів щодо дітей та застосування заходів примусу, спрямованих як щодо дітей так і щодо осіб, які посягають на права дітей. При чому слід зауважити, що як законом так і інструкцією діяльність поліції спрямована на захист в першу чергу прав на життя, здоров'я та безпечні умови існування дитини в суспільстві. В той же час поза увагою залишені захист майнових та соціальних прав дитини, які сподіваємось з часом набудуть як нормативного вираження так і успішної реалізації в діяльності поліції, оскільки основною функцією поліції є сервісно-обслуговуюча функція, реалізація якої передбачає значного розширення компетенції поліції в сфері охорони прав дитини.

Також в самій інструкції необхідно виписати призначення (мету) створення підрозділів ювенальної превенції, а саме – забезпечення реалізації прав і свобод дітей, а також їх захисту засобами поліцейського впливу, а також розширити інструментарій діяльності підрозділів ювенальної превенції спрямованої на взаємодію з органами владних повноважень та адміністрацією освітніх закладів України.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст.379.

2. Конвенція про права дитини 1989 // Юридична енциклопедія : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія, 2001. — Т. 3 : К — М. — 792 с. : іл. — ISBN 966-7492-03-6.

3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст.135.

4. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19 грудня 2017 року N 1044. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE32138.html.